

Sygn. akt I C 360/17

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 7 września 2016 r. B. H. wniósł zasądzenie na jego rzecz od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwoty 2 mln zł oraz od A. S. Sądu Okręgowego w Łodzi kwoty 500 tys. zł tytułem odszkodowania za szkodę, jaką poniósł w związku z „działalnością przestępczą pozwanych w postępowaniu przygotowawczym” prowadzonym przez Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie o sygn. akt I C 862/16.

Powód kwestionował legalność postanowienia Sądu Okręgowego w Łodzi wydanego w sprawie I C 862/16 w dniu 12 sierpnia 2016 r., argumentując, że Sąd wydając postanowienie o oddaleniu jego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie art. 109 §2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, naruszył jego prawo do dochodzenia swych spraw przed sądem.

Nadto powód żądał zasądzenia na jego rzecz kwoty 50 tys. zł tytułem kosztów procesu.

Jako podstawę prawną wywodzonego roszczenia powód wskazał art. 417 k.c. statuujący ogólną zasadę odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności. Podniósł, że działanie pozwanych na szkodę powoda znajduje oparcie w art. 35 k.p.c. i narusza postanowienia Konstytucji w zakresie art. 45, art. 8 i art. 77 pkt. 2 oraz postanowienia 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w zakresie art. 6 i 13.

(pozew k. 2-3)

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej w odpowiedzi na pozew, wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na swoją rzecz od powoda kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W ocenie pozwanego żądanie pozwu jest całkowicie bezpodstawne, zarówno co do zasady jak i wysokości. Pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń przysługujących powodowi za okres wcześniejszy niż 3 lata od daty wniesienia pozwu.

Pozwana A. J. (1) w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa i obciążenie powoda kosztami postępowania.

Pozwani podnieśli, że powód nie udowodnił roszczenia co do zasady i wysokości – nie wskazał, z czego wynika dochodzona pozwem kwota, czy stanowi ona zadośćuczynienie, czy odszkodowanie, a także w jaki sposób została ona ustalona. Wskazali na bezzasadność roszczenia powoda opartego na tezie, że opisane wyżej postanowienie Sadu Okręgowego w Łodzi wydane w sprawie o sygn. akt I C 862/16 z dnia 12 sierpnia 2016 r. jest bezprawne. Podnieśli, że powód nie wskazał, jakie konkretnie działania Sądu wydającego powyższe orzeczenie stanowiły naruszenie bezwzględnie obowiązujących norm prawnych, Sąd ten działał zgodnie zobowiązującymi przepisami, mając na uwadze ustalony w sprawie stan faktyczny, natomiast z samego faktu, że powód jest niezadowolony z rozstrzygnięcia, nie wynika jego wadliwość oraz obowiązek kompensacyjny pozwanych.

(odpowiedź na pozew Skarbu Państwa k. 75-79; odpowiedź na pozew A. J. k. 68-69)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód B. H. złożył do Sądu Okręgowego w Łodzi I Wydziału Cywilnego przeciwko pozwanym Skarbowi Państwa – Sądowi Rejonowemu w Ostrowie Wielkopolskim, T. S. – S. Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim i M. S. Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim pozew o zapłatę odpowiednio: od Skarbu Państwa kwoty 10,8 mln zł oraz od T. S. i M. J. – po 2 mln zł, wskazując że roszczenie swoje wywodzi z czynu niedozwolonego i wiąże je z naruszeniem przez pozwanych prawa postępowania procesowego i sądowego postępowania przygotowawczego w sprawie, która toczyła się z jego udziałem przed Sądem Rejonowym w Ostrowie Wielkopolskim, co wywołało u niego szkodę. Powód wniósł nadto o zasądzenie kosztów procesowych obecnych i przyszłych powoda z I instancji w wysokości 150 tys. zł.

Postanowieniem z dnia 12 sierpnia 2016 r. wydanym w sprawie w sprawie o sygn. akt I C 862/16 Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił wnioszek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych uznając że wnioszek ten nie zasługuje na uwzględnienie bowiem zgłoszone przez powoda roszczenie jest oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 109§2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Postanowieniem z dnia 4 października 2016 r. wydanym w sprawie I Acz 1711/16 Sąd Apelacyjny w Łodzi zmienił opisane wyżej postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 12 sierpnia 2016 r. w ten sposób, że zwolnił B. H. od opłaty od pozwu ponad kwotę 100 zł.

Sąd Apelacyjny podzielając ocenę prawną roszczenia powoda dokonaną przez Sąd I instancji, wskazał na konieczność ochrony prawa strony do sądu i prawa do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie władzy publicznej, wynikającą z art. 45 i 77 Konstytucji RP.

(postanowienie S.O. k. 4-5 zał. akt sprawy I C 862/16; postanowienie S.A. k. 14-15zał. akt sprawy I C 862/16)

W związku z powyższym Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie I C 862/16 wezwał powoda zarządzeniem z dnia 21 listopada 2016 r., doręczonym w dniu 19 grudnia 2016 r. do uzupełnienia braków formalnych pozwu poprzez uiszczenie opłaty od pozwu w kwocie 100 zł – w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania – pod rygorem zwrotu pozwu. Termin uiszczenia opłaty upłynął dla powoda bezskutecznie w dniu 27 grudnia 2016 r. Powód w dniu 23 grudnia 2016 r. złożył pismo procesowe, w którym argumentował, że nie ma obowiązku opłacenia pozwu. Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy zarządzeniem z dnia 26 listopada 2016 r. zwrócił pozew, a zażalenie powoda na to zarządzenie zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 22 marca 2017 r.

(zarządzenie S.O. k. 4-5 zał. akt sprawy I C 862/16)

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie zgromadzonych w sprawie dokumentów.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie jest zasadne i zostało przez sąd oddalone.

Żądanie pozwu powinno być rozpatrywane przez pryzmat art. 417¹ § 2 k.c., z którego treści wynika, że jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub decyzji ostatecznej, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Przykładem takiego odrębnego przepisu, który „zezwała” poszkodowanym na dochodzenie wyrównania szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem bez wcześniejszego stwierdzenia jego niezgodności z prawem (bez uzyskania prejudykatu) jest między innymi przepis art. 424^{1b} k.p.c., który stanowi, że w wypadku prawomocnych orzeczeń, od których skarga nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych.

Natomiast według obowiązującego stanu prawnego, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje jedynie od prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a wyjątkowo (art. 424¹ § 2 k.p.c.) także od wyroku sądu pierwszej instancji kończącego postępowanie w sprawie (tym samym również od nakazów zapłaty (art. 353² k.p.c.)). Poza tym omawiana skarga przysługuje od postanowienia co do istoty sprawy kończącego postępowanie w sprawie, wydanego przez sąd drugiej instancji w postępowaniu nieprocesowym (art. 519² k.p.c.) oraz jest dopuszczalna w postępowaniu o uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądów państw obcych (art. 1148¹ § 3 k.p.c. i art. 1151¹ § 3 k.p.c.), w postępowaniu o uznanie i stwierdzenie

wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą (art. 1215 § 3).

Konkludując, należy uznać, że od postanowienia Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 12 sierpnia 2016 r. wydanego w sprawie o sygn. I C 862/16 o oddaleniu wniosku powoda o zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie art. 109 §2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych, zmienionego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 4 października 2016 r. wydanym w sprawie I Acz 1711/16, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem nie przysługuje, a tym samym powód w rozpoznawanej sprawie może domagać się odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi.

Powód swoje roszczenie opiera na tezie, że postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 12 sierpnia 2016 r. wydane w sprawie o sygn. I C 862/16 o oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie art. 109 §2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych, zmienione postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 4 października 2016 r. wydanym w sprawie I Acz 1711/16 – nie odpowiada prawu.

W uzasadnieniu pozwu powód zarzuca pozwanym „działalność przestępczą w postępowaniu przygotowawczym na jego szkodę”, przy czym nie precyzuje, na czym owa przestępcza działalność miałyby polegać.

Zgodnie z art. 417 §1 k.c., za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

Uwzględniając treść tego przepisu wyprowadzić można cztery przesłanki odpowiedzialności strony pozwanej: poszkodowany musi doznać szkody, szkoda ta wyrządzona ma być przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności w zakresie władzy publicznej, zachowanie szkodzące ma być bezprawne (choć nie koniecznie zawinione), a nadto istnieć musi normalny w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. związek przyczynowy między działaniem lub zaniechaniem funkcjonariusza a wyrządzoną szkodą. Wszystkie te przesłanki spełnione muszą być kumulatywnie, a niespełnienie którejkolwiek z nich skutkować musi uwolnieniem pozwanego od odpowiedzialności.

W doktrynie i orzecznictwie prezentowane jest stanowisko, że niezgodność z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. w związku z art. 417 § 1 i 417¹ § 2 k.c. musi polegać na oczywistej i rażącej obrazie prawa, nie budzącej żadnych wątpliwości (tak m.in. wyrok SN z dnia 02.09.2009 r., V CNP 9/09, LEX nr 577858). Niezgodność z prawem musi mieć charakter elementarny i kwalifikowany, gdyż tylko w takiej sytuacji można mówić o „bezprawności sądowej”. Tak zwane bezprawie judykacyjne aktualizuje się wyłącznie w przypadku, gdy sąd wydając rozstrzygnięcie dopuści się rażącego naruszenia przepisów postępowania mających wpływ na treść rozstrzygnięcia bądź przepisów prawa materialnego.

Sąd Najwyższy przyjmuje, że oceniając działalność jurysdykcyjną sądów należy wziąć pod uwagę specyfikę i ustrój władzy sądowniczej, a zwłaszcza zasadę niezawisłości sędziowskiej i płynące z niej konsekwencje prawne oraz posługiwanie się przez sądy procedurami, których osnowę stanowi system zaskarżania orzeczeń, a w ramach tego systemu - kontrola legalności orzeczeń dokonywana przez sąd wyższej instancji. Wykluczone jest zatem utożsamianie niezgodności orzeczenia z prawem z pojęciem szeroko rozumianej bezprawności występującej na gruncie odpowiedzialności cywilnej.

Podkreślić należy, że Sąd Okręgowy w Łodzi przy wydaniu postanowienia w sprawie I C 862/16, działał w zgodzie z obowiązującymi przepisami, mając na uwadze ustalony w sprawie stan faktyczny. Z samego faktu, iż powód nie jest zadowolony z rozstrzygnięcia danej kwestii w postępowaniu sądowym, nie wynika ani wadliwość takiego rozstrzygnięcia, ani obowiązek kompensacyjny Skarbu Państwa.

Trzeba przy tym zwrócić uwagę na to, że oceniając skuteczność wytoczonego powództwa z punktu widzenia przesłanek z art. 471 k.c. i następnym, to podkreślenia wymaga to, że zgodnie z art. 6 k.c. ciężar wykazania okoliczności dotyczących odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Zatem to na powodzie, jako na osobie zgłaszającej roszczenie, spoczywa ciężar udowodnienia kumulatywnego wystąpienia wszelkich powyżej wymienionych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej po stronie pozwanej. Innymi słowy to na powodzie spoczywał ciężar wykazania, że doznał ona szkody pozostającej w adekwatnym związku przyczynowym – skutkowym z ewentualnym zawinionym zachowaniem pozwanego.

W rozpoznawanej sprawie powód nie udowodnił ani istnienia, ani wysokości szkody.

Powód nie wskazał, na czym miałyby polegać doznana przez niego szkoda, czy ma ona charakter majątkowy, czy też niemajątkowy. Nie sprecyzował w pozwie, jakie jego dobra prawnie chronione zostały naruszone oraz nie sprecyzował, w jaki sposób pozwani dopuścili się takiego naruszenia. Z pozwu nie wynika nadto, dlaczego powód wycenił swoją szkodę na wskazane w pozwie kwoty i co na te kwoty może się składać. Zważyć należy, że szkodą jest każdy uszczerbek w dobrach chronionych prawem, przy czym niezbędne jest zastrzeżenie, że chodzi o uszczerbek dotyczący daną osobę bez prawnego uzasadnienia, a szkoda musi posiadać walor realny, nie zaś tylko teoretyczny. W ocenie Sądu niezależnie od braku bezprawności w działaniu strony pozwanej kwestionowane przez stronę powodową postanowienie nie mogło spowodować szkody w takiej postaci i wysokości jak określono w pozwie, która ponadto pozostawałaby w normalnym związku przyczynowym z tym postanowieniem. Brak zrozumienia przez powoda przyczyn, dla których Sąd Apelacyjny w Łodzi uznał, że nie zasługuje on na całkowite zwolnienie nie pozostaje w żadnym związku z jakimkolwiek uszczerbkiem w majątku powoda.

Przepis art. 417¹ § 2 k.c. może stanowić podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa, jeżeli szkoda wynika z niezgodnego z prawem orzeczenia, a zatem zaistniały uszczerbek stanowi normalne następstwo wydania takiego orzeczenia w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. Jak już wskazano powyżej wymaganym elementem do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej jest na podstawie art. 361 § 1 kodeksu cywilnego adekwatny związek przyczynowy pomiędzy działaniem dłużnika a zaistniałą szkodą. Należy tu podkreślić, iż wedle tego przepisu dłużnik ponosi odpowiedzialność jedynie za normalne następstwa swego działania lub zaniechania. Skutki te winny być więc skutkami typowymi lub oczekiwanymi w zwykłej kolei rzeczy. Kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia istnienia związku przyczynowego pomiędzy działaniem pozwanego Skarbu Państwa a powstałą szkodą ma ustalenie czy - nawet gdyby uznać działania pozwanych za bezprawne – mogłyby one doprowadzić do powstania szkody po stronie powoda. Dla przyjęcia, iż w majątku powoda doszło do powstania szkody w wykazywanej wysokości należałoby założyć, iż w przypadku uwzględnienia wniosku powoda o całkowite zwolnienie go od obowiązku poniesienia kosztów sądowych w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w Łodzi pod sygn. akt I C 862/16, sprawa ta zakończyłaby się dla powoda korzystnym rozstrzygnięciem. Posiłkując się obszernym orzecznictwem Sądu Najwyższego dotyczącym szkód o charakterze hipotetycznym wskazać należy, że dla przyjęcia zaistnienia szkody prawdopodobieństwo uzyskania korzystnego wyniku sprawy powinno być wykazane w stopniu nawet nie tyle wysokim, co wystarczająco wysokim na podstawie hipotetycznego przebiegu zdarzeń, którego ocena opierać się powinna na rozsądku, doświadczeniu życiowym, wiedzy i logice (z nowszych uzasadnień por. m.in. wyrok SN z dnia 21.06.2001 r. IV CKN 119/01, wyrok SN z dnia 21.06.2001 r. IV CKN 382/00, wyrok SN z dnia 28.04.2004 r. III CK 495/02, wyrok SN z dnia 26.01.2005 r. V CK 426/04, wyrok SN z dnia 14.10.2005 r. III CK 101/05, uzasadnienie postanowienia SN z dnia 31.01.2006 r. IV CNP 38/05, wyrok SN z dnia 29.11.2006 r. II CSK 259/06, publ. Lex Polonica). Z wysokim prawdopodobieństwem mamy zaś do czynienia wówczas, gdy zostały usunięte wszystkie istotne wątpliwości do przyjęcia pewnego stanowiska (vide uzasadnienie postanowienia SN z dnia 11.01.2006 r. II CNP 13/05, publ. Lex Polonica).

W ocenie Sądu w przedmiotowej sprawie brak dowodów, by nawet zupełne zwolnienie powoda od kosztów sądowych mogło doprowadzić do uzyskania korzystnego dlań rozstrzygnięcia w sprawie I C 862/16.

W związku z tym nie sposób twierdzić, że spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanych z art. 417¹ § 2 k.p.c.

Dlatego też powództwo zostało oddalone jako bezzasadne.

Na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd postanowił nie obciążać powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

Zgodnie z powołanym przepisem, w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Podstawę do jego zastosowania stanowią konkretne okoliczności danej sprawy, przekonujące o tym, że w rozpoznawanym przypadku obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne. Art. 102 k.p.c. znajduje zastosowanie „w wypadkach szczególnie uzasadnionych”, które nie zostały ustawowo zdefiniowane i są każdorazowo oceniane przez sąd orzekający na tle okoliczności konkretnej sprawy. Do okoliczności tych zalicza się m.in. sytuację majątkową i osobistą strony, powodującą, że obciążenie jej kosztami może pozostawać w kolizji z zasadami współżycia społecznego. Mając na uwadze charakter niniejszej sprawy oraz sytuację majątkową, w jakiej znajduje się powód, którego jedynym źródłem utrzymania jest zasiłek z MOPS w wysokości 450 zł miesięcznie, uznać należało, że obciążanie go dodatkowo obowiązkiem zwrotu kosztów procesu byłoby dla niego, zdaniem Sądu, nadmierne.